

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Скопје, 29.11.2007 година

Конечни заклучоци во врска со отворените прашања од страна на банките за имплементација на Законот за платен промет

Согласно заклучоците од одржаните седници на Националниот совет за платни системи на Република Македонија во врска со отворените прашања од страна на банките за имплементација на Законот за платен промет, по добиените Заклучоци и предлози од Здружението на банки и извршените консултации по истите помеѓу Народна банка на Република Македонија и Министерството за финансии, со цел воедначен пристап на банките при имплементацијата на Законот за платен промет, НСП ги донесе следните конечни заклучоци:

(Заклучоци по однос на прашања од Стопанска банка АД Битола и Охридска банка АД Охрид)

- 1.1. За уплата на сопствен штеден влог - потребно е отворање на трансакциона сметка (во понатамошниот текст скратено:ТС), бидејќи се работи за уплата (плаќање) кон банката врз основа на договорот за штедење/орочување со таа банка, заради што уплатата прво треба да се евидентира на ТС па потоа да се пренесе на соодветната сметка за штеден влог или депозит за кој склучиле договор.
- 1.2. За уплата на тековна сметка (или сметка поврзана со дебитна картичка) - тековната смета е ТС на која може да биде поврзана и дебитната картичка во зависност од Договорот помеѓу клиентот и банката и се користи за директно плаќање, а ако дебитната картичка не е поврзана со тековната сметка повторно има третман на трансакциска сметка бидејќи од нејзе клиентот директно плаќа согласно условите од договорот.
- 1.3. За уплата на кредитна картичка - е исто што и уплата на рата по кредит и не може да се уплаќа директно "на кредитна картичка". Картичката треба да е поврзана со ТС и уплатата мора да оди преку ТС, бидејќи по користени кредитни картички долгот према третите лица е платен од банката, а со уплатата клиентот го плаќа кредитираниот износ по картичката, повторно согласно условите од договорот помеѓу банката и клиентот за кредитна картичка.
- 1.4. За уплата на рата по кредит - треба ТС
- 1.5. Уплата во ефektива за купување на девизи во ефektива претставува менувачко работење регулирано со Законот за девизно работење и не претставува платна трансакција бидејќи се работи само за промена на видот на валутата во кеш, што значи не се евидентира преку трансакциска сметка. Доколку се работи за купување на девизи со денарски средства од сметка, тогаш нема менувачко работење и се работи за платна трансакција купопродажба на девизи за денари и мора да се евидентира преку трансакциските сметки на клиентот. Ако е само размена на готовина - не.
- 1.6. Другите готовински уплати со кои се врши готовинско плаќање према трети лица преку шалтер на банка, за што НБРМ спроведе анкета со повеќе централни банки од Европските земји според која овој вид на платни услуги во кеш се дозволени, се платни трансакции во кеш со посредство на банка и

Народна банка на Република Македонија

Комплекс банки б.б., 1000 Скопје, Република Македонија

Телефони: 02 3108-108 (Централа); 02 3108-282

Факс: 02 3108-357 (Централа); 02 3122-109

www.nbrm.gov.mk

- банките може да ги извршуваат со примена на соодветните платни инструменти за плаќање во кеш.
- 1.7. Уплата на плата од трансакциската сметка на правното лице е плаќање и треба да се врши единствено на трансакциската сметка на физичкото лице. Во периодот до целосна автоматизација на процесот за исплата по збирен налог од правно лице со ТС кај една банка на ТС на корисниците на исплатата кај друга банка, банката кај која се водат ТС на корисниците на исплатата пристигнатиот прилив од правното лице го прифаќа на временна сметка од која, врз основа на добиениот налог за распределба на средствата од правното лице, врши пренос на средствата на ТС на корисниците на исплатата.
 - 1.8. Исплата на готови пари од штеден влог или сметка по видување - се работи за посебни договори помеѓу банката и клиентот и треба да се вршат преку трансакциската сметка, т.е. тековната сметка, а банките е потребно да креираат свои политики (повеќето од нив веројатно и имаат со цел планирање на ликвидноста и ефективата во благајна), со кои секое барање за подигање во ефективата од други сметки, па макар и по видување, освен од трансакциските сметки да биде најавено барем еден ден порано и мора да помине преку трансакциската сметка.
 - 1.9. Подигањето од банкомат од дебитна картичка е подигање од трансакциска сметка бидејќи е поврзана само со расположивото салдо како депозит во банката согласно уловите од договорот,
 - 1.10. При вршење готовински трансакции со кредитна картичка, уплатата на кредитната картичка се евидентира преку трансакциската сметка на клиентот, а подигањето готовина преку банкомат или банкарски шалтер, во земјата или во странство, банката го евидентира како одобрен кредит директно на сметката на картичката, при што, заради стриктна примена на законските прописи што ја регулираат присилната наплата со блокада на трансакциските сметки, банките во своето работење со кредитни картички треба да обезбедат систем на блокирање на кредитните картички за клиент со блокирана трансакциска сметка.
 - 1.11. Плаќањето преку POS терминали со кредитни и дебитни картички резултира во плаќање помеѓу банката и трговецот со кого банката има склучено договор за прифаќање на картички, преку трансакциската сметка на трговецот. Ова плаќање банката го врши на кумулативна основа за сите трансакции со дебитни/кредитни картички кои се направени кај трговецот кој прифаќа наплата преку ПОС терминал, согласно условите од договорот меѓу банката и трговецот. Наплатата од клиентот корисник на картичката банката ја врши: а) по дебитни картички, со поединечни задолжувања директно на трансакциската сметка на клиентот б) по кредитни картички, по фактура преку трансакциската сметка на клиентот.
 - 1.12. За пријавување на сите трансакциски сметки во ЕРИС најдоцна до 31.12.2007 година, согласно член 57 од преодните одредби на Законот за платен промет, под поимот трансакциска сметка се подразбираат сите денарски тековни сметки вклучително исметки по дебитни картички на постојните клиенти кај банките кои имаат вакви сметки, како и трансакциските сметки кои банките по автоматизам ќе ги отворат за сите постојни клиенти кои немаат тековни сметки или сметки по дебитни картички, а имаат барем еден денарски производ во банката.
За клиентите за кои банката располага со потребните податоци и информации согласно барањата на ЕРИС, по автоматизам ги пријавува погоре наведените трансакциски сметки. За клиентите кои кај банката имаат барем еден денарски производ, а за кои банката нема матичен број, банката пријавува трансакциска сметка при што за ЕМБГ внесува податок согласно

инструкции од КИБС АД Скопје, со обврска податокот да го обезбеди при првото појавување на клиентот во банката, после што е должна истиот да го пријавуви во ЕРИС, согласно упатството на КИБС АД Скопје.

Пријавувањето на нерезидентните денарски трансакциски сметки по автоматизам ќе се врши со податоците кои се расположиви за нерезидентот, согласно инструкции од страна на КИБС АД Скопје.

- 1.13. Уплата на камата на влог е договорна обврска на банката кон клиентот и во моментот кога каматата ќе му биде расположива на клиентот, треба да помине преку ТС, а до колку се работи за договор со кој клиентот дал траен налог за зголемување на депозитот со каматата, тогаш банката преку трансакционата сметка ги префрла средствата на депозитот или штедната книшка со интерен налог во банката, т.е. не се врши порамнување преку МИПС или КИБС. Во случај на блокада, банката е должна да го извести клиентот дека средствата врз основа на камата се припишани т.е. исплатени но на трансакциската сметка
 - 1.14. Преорочувањето е во зависност од договорот. Ако по истекот на рокот му се ставаат на располагање на клиентот банката ги префрла на ТС бидејќи се работи за нов договор помеѓу банката и клиентот т.е. веднаш кога ќе доспее рокот се исполнуваат условите од првиот договор за орочување, па се склучува нов договор заради што банката го гасне првиот, ги носи средствата на трансакциска сметка и согласно новиот договор ги префрла на посебната сметка за орочени влогови. Во колку со основниот договор банката и клиентот се договориле за автоматско продолжување (еден вид траен налог) тогаш банката го продолжува орочениот депозит без префрлање преку трансакциска сметка, освен ако се работи за клиент со блокирана сметка при што се исполнуваат условите од членот 23 од Законот за платен промет.
 - 1.15. Дозволеното пречекорување се одобрени средства на клиентот по кредит од банката и може да се користат за плаќање т.е. извршување на платните трансакции (за што банката побарува од клиентот согласно условите од договорот), но не се расположиви средства за извршување на решенија за присилна наплата кое треба да се изврши од расположивите средства на клиентот, а не на товар на банката (член 2 дефиниција за расположиви средства).
2. Во врска со известување на учесниците во платниот промет за состојбата и промените на нивните трансакциони сметки, Законот пропишува дека мора да има известување за секоја промена. Дали тоа ќе се дава на шалтер, во сандаче во банката или по пошта не е пропишано. Законската обврска за известување треба да биде составен дел на договорот за трансакциска сметка помеѓу банката и клиентот.
4. Законот ќе се применува од 01.01.2008.
 5. Пријавувањето на ЕМБГ за нерезидент не е законска обврска. За ново отворените сметки согласно новиот Закон од 01.01.2008 година, начинот и постапката, како и потребните податоци за пријавување на денарска трансакциска сметка на нерезидент во ЕРИС, ќе се пропишат од страна на НБРМ и ќе се применуваат од 01.01.2008. Пријавувањето во преодниот период до 31.12.2007 год. ќе се врши согласно заклучокот 1.12.
 6. Во врска со отказан рок на орочен депозит се применуваат одредбите од членот 23 од Законот за платен промет.

7. Штедилниците не се носители на платен промет и соодветно на тоа не може да даваат платни услуги и да заработуваат од оваа финансиска активност како и да привлечат поголем број на клиенти. Меѓутоа, се работи за законски дефинирано право и обврска кои субјекти во Република Македонија можат да бидат носители на платен промет, а штедилниците не ги исполнуваат законските барања и услови. Имено ако некој субјект сака да врши активности како носител на платен промет, мора да ги исполни законските барања и услови и да добие овластување од НБРМ. Оттаму штедилниците **не смеат да вршат платни трансакции** и соодветно на тоа немаат трансакциски сметки, а за своите производи, како и секое друго правно лице во земјата во рамки на дејноста за која е регистрирано, т.е. финансиски услуги за кои се овластени да ги вршат, може да влегуваат во договорен однос со своите клиенти и да вршат наплати и плаќања вклучително и во кеш (наплата на рата на кредит, исплата на камата и сл.). Во колку клиентот своите обврски кон штедилницата сака да ги изврши од своја трансакциска сметка кај банка, тогаш штедилниците за банките имаат ист третман како и секое друго правно лице и плаќањето го вршат на трансакциската сметка на штедилницата и обратно. Таквите платни услуги за своите клиенти штедилницата не може да ги дава и да врши плаќања од сметки на клиентите кон трети лица (плаќање на струја вода и други платни трансакции за клиенти), освен на нив директно да им плати на сметка кај некоја банка или преку својата трансакциска сметка да врши свои плаќања за јавни давачки, обврски кон други банки и сл. Со тоа што банката е носител на платен промет се нафаќа на многу обврски, како и тоа да ги евидентира штедните влогови на ТС, со цел да не се појави состојба да се вршат плаќања преку нив, а ТС на клиентот да е блокирана.

(Прашања од Комерцијална банка, Тутунска банка и ТТК банка)

1. Истиот заклучок со реден број 1.1. и 7 даден погоре.
2. Истиот заклучок со реден број 1.4 даден погоре.
3. Плати или пензии нема да може да се примаат на штедна книшка. НСП им препорачува на банките за отворените трансакциски сметки во денари по автоматизам согласно точка 1.12, да ги известат своите клиенти.. За корисниците на плати и пензии од Буџетот на РМ, Министерството за финансии ќе спроведе јавна кампања за информирање на корисниците и ќе превземе соодветни мерки за запознавање на институциите кои вршат масовна исплата на пензии и плати со цел усогласување со одредбите од новиот Закон за платен промет.
4. Истиот Заклучок со реден број 5 даден погоре. За присилни решенија: Банките ако немаат даночен број нема да може да го извршат по налог од друга банка. Извршителот сам ќе се грижи за извршувањето од повеќе банки.

Емилија Нацевска,с.р.
Вицегувернер
Претседател на
Националниот Совет за Платни Системи